

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר' **משה שניצר**
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"
ח"מ סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה רודפת
צדקה וחסד
מרת
רודה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 943

מסכת בבא בתרא קמ"ז - קנ"ג ♦ אהלות ח', י' - ט', ג'

בס"ד, כ"ד סיון תשע"ז

השבוע בגליון

- ♦ כשהכומר אסר על האיכרים לרכוש את החמץ של היהודים
- ♦ "אודיאתא" הקניין הגדול שבכל הקניינים
- ♦ פרשת הגט מקלייזא
- ♦ הפולמוס שהקיף את העולם התורני

♦ חתן שביקש לבטל שידוך עקב חוטם ארוך מעט

- ♦ חלוקת ירושות לקרובים - מי נחשב "קרוב"?
- ♦ העשיר יפצה את קרוביו העניים שסבלו עבורו
- ♦ את עוון אבותיהם
- ♦ דין תורה על שפת הים הבלטי
- ♦ חוש הריח חיוני לנשים ולא לגברים!

דבר העורך

אריה שאג

שאגת אריה אדירה בקעה מן הקרון הצבועוני. האריה התשוש עצם לנצח את עיניו הלאות ופניו של בעליו עטו מסכת אָבֵל אמיתי ויגון כנה.

★ ★ ★

אמרו עליו, על ר' זרח, שלא היתה עבודה שלא ניסה בה את כוחו. בימי עלומיו היה שואב מים, אופה, חייט וסנדלר. עיתים עסק במספר מלאכות בעת ובעונה אחת. לימים הפך לעגלון, ובאחת התקופות הוא אף נמנה על בני לווייתו של הפריץ, כלומה, היה מכין את הסוס של הפריץ, עד שהוא פוטר בחרי אף, לאחר שהפריץ החליק עם סוסו לתוך שלולית בוץ, באשמתו כמובן.

הוא באמת ניסה הכל, וככל הנראה זו היתה הבעיה שלו. מעולם לא התמיד במלאכתו. משאך היה נתקל בקושי כל שהוא שניערם בדרכו, מיד היה נוטש את תפקידו ואף רץ בהול לחפש אחר מלאכה אחרת. הוא היה חסר את רוב התכונות הנדרשות לו לאדם, במידה זו או אחרת, כדי לשרוד בעולם. דווקא חסרונו של התכונות הללו, הוא שהובילו להסכים לקבל על עצמו את המשימה המוזרה ביותר שעליה שמע מימיו, והוא שמע הרבה כאלו.

פעם, זכר בחייו, שילמדו לו כסף, כדי לפרוץ במחאות כפיים סוערות בסיום נאומו של נכבד מסויים, ולסחוף אחריו בקריאות את הקהל המנומנם. לימים, הציעו לו להתחזות לעשיר, הלבישוהו מחלצות, ליווהו במשרתים, ותפקידו הסתכם בישיבה ב"מזרח" שהיה צריך למלאותו במכובדים. לא משנה. המשימה שהוטלה הפעם על כתפיו, ולמען האמת, על כל גופו, היתה משונה להחריד, וזו הפעם הראשונה בחייו, שהוא הסתפק באמת אם ליטול על עצמו את המשרה. אך הכסף הרב שהוצע לו, וחסרונו הממון שבכיסו, חברו יחדיו לכדי גיבוש החלטה כי הוא ייאזר להצעה.

הכל החל בשאגה אדירה של אריה, שבקעה באמצע הלילה מקרון צבועוני שניצב בפאתי העיר. צועני נודד נראה יוצא מהקרון כשהוא ממרר בכבי האריה הזקן עצם את עיניו לנצח. כה רבות עמל על ההכנות לתצוגת הקרקס האמורה להיערך בחצות היום, ועתה, מלך החיות, הוותיק והמנוסה שבהן, התפגר לפתע, ללא הודעה מוקדמת.

דף קמ"ב/אחין השותפין...

חלוקת ירושות לקרובים - מי נחשב "קרוב"?

לא בכל יום אדם מקבל הודעה שקרובו עתיר הנכסים הלך לעולמו תוך שהוא מותיר על שולחנו צוואה שלאחר מותו יחלקו את נכסיו בין כל קרוביו. כאשר הדבר אכן מתרחש, אזי, נעורים כל אלו אשר שארית דם קורבה אל הנפטר זורם בעורקיהם ומתאמצים להכלל במעגל קרובי משפחתו הנאמנים. עשרות דיני תורה מעין אלו התנהלו בקול רעש גדול במקרים שונים, כך, מספר החתם סופר (שו"ת חו"מ סי' קכ"ז) על עשיר אשר צווה "חמשה מאות זהובים יחולק לעניים קרובי הזרים בק"ק פלוני". באותה קהילת קודש שכנו שארי בשר רבים של הנפטר הדגול, אשר רובם ענו על ההגדרה עניים, אלא שרובם גם היו קרובים רחוקים של הנפטר. אמנם, בדרך כלל אדם האומר "קרוב", מתכוון לקרובים אשר פסולים לעדות לגבי מחמת קרבתו (ריטב"א לעיל קמ"ג, הובא בנימוקי יוסף ס"ו/ב), אולם, החתם סופר הכריע, שבמקרה זה לא מתקבל על הדעת שהעשיר יצווה סכום כה עצום לאנשים בודדים בלבד, משכך, נפרשה לפניו יריעת קרובים שטענו לכתר ועתה היה עליו לקבוע מי מקרוביו הרחוקים של העשיר עדיין יכול להחשב כ"קרוב".

העשיר יפצה את קרוביו העניים שסבלו עבורו את עוון אבותיהם: לבסוף, כותב החתם סופר, כי כל אלו אשר הם צאצאי הסבא רבה של הגביר, נחשבים קרוביו, היינו דור חמישי. מדוע? שכן, הפסוק אומר "פוקד עוון אבות על בנים [דור שני] ועל בני בנים [שלישי] על שילשים [רביעי] ועל ריבעים [חמישי]", הדורות הבאים, עד הדור החמישי פורעים את עוונות מייסד המשפחה. אם כן, עשיר זה שחי בנעימים ולא סבל בעבור הסב, מן הראוי שיפצה את אלו שסבלו עבורו והניחו לו לחיות בשלווה...

דין תורה על שפת הים הבלטי: בשנת תרס"ו התקיים בריגה דין תורה מסובך בדבר ירושתו העתירה של גביר בשם ר' ישעיה ברלין. באחד מסעיפי הצוואה שהותיר אחריו נאמר, כי יש לתת סכום מסויים לכל "שאר בשר" שלו. כמובן שקופצים רבים היו על סעיף זה. כאן היתה השאלה מיהו "שאר בשר". אחיו ובניו טענו כי הם בלבד שארי בשר, ואילו הקרובים מהמשפחה המורחבת טענו כי גם הם בכלל זה. הוסכם על בוררות. הקרובים קרובים בחרו ברבי יוסף רוזין, בעל צפנת פענח, הגאון הרוגאצובי, והקרובים הרחוקים בחרו ברבי חיים מבריסק. שניהם בחרו כשלישי מוסכם ברבי חיים עוזר גרודזינסקי. הדיון התקיים בקיץ בעיר דובלן הסמוכה לריגה שעל שפת הים הבלטי.

עשרות סיפורים סופרו אז על דין תורה זה והויכוחים הסוערים שחלפו בו בין ענקי הדור הללו. לגופו של דיון, הביע רבי חיים עוזר גרודזינסקי את דעתו ששאר בשר נחשב עד דור רביעי. לדעתו הצטרף רבי חיים מבריסק, והרוגאצובי בטל דעתו לדעת הרוב.

זעילוי נשמת

מרת **אסתר איינהורן** ע"ה
ב"ר דוד ז"ל
נלב"ע כ"ג בסיון תש"ס
תנצב"ה
הונצחה ע"י בנה ידידנו
הר"ד **חיים נפתלי איינהורן** ומשפ' שיחיו - פ"ת

זעילוי נשמת

מורנו הגה"ח
רבי **שמואל צבי קובלסקי** זצ"ל
בן הר"ר בנימין ז"ל
נלב"ע כ"ג בסיון תשנ"ג
תנצב"ה

זעילוי נשמת

איש רב פעלים וישר דרך
הר"ר **אברהם ארונספלד** ז"ל
ב"ר דוד ז"ל
נלב"ע כ"ז בסיון תש"ס
תנצב"ה
הונצח ע"י ידידנו בני המשפחה שיחיו

כמקור לדעתו ציטט רבי חיים עוזר נימוקי יוסף, בו מבואר כך גם כן. הרב משה מאיר ישר, מספר הסיפור (בספרו החפץ חיים חייו ופעלו, חלק ב', עמוד 792) משער, שהכוונה לנימוקי יוסף בסוגייתנו.

במשנתנו מבואר: "אחין השותפין שנפל אחד מהן לאומנות נפל לאמצע". היינו: אדם שמונה על ידי המלך למשרה נושאת רווח, עליו לחלוק ברווחים עם ה"אחין השותפין", כאשר המשרה באה לו בשל בית אביו ולא משום עצמו [כל עוד לא חולקה הירושה]. והנה, כותב הנימוקי יוסף, כי לדעתו אין הכוונה לאחים בלבד, אלא "ומסתמא מיקרי אחים שותפים עד שלושה דורות, כדאיתא בבראשית רבה (פרשה כ"א מדרש כ"ג) אם תשקור לי ולניני ולנכדי, אמר ר"א עד כאן לאחין השותפין" (וראה גם ירושלמי בפרקיניו הל' ג). כלומר, קורבת האחוה נשמרת גם אצל בנייהם וגם אצל בני בנייהם - 'שלישי שבשלישי' שהם דור רביעי מאבי הסב. [אולם, הרא"ש גורס "האחים והשותפין". לדבריו גם אם אין בנייהם קורבה, תקף דין זה, וכך נפסק להלכה בשולחן ערוך חו"מ סי' קע"ז סעי' א].

הרב ישר מעיר שגם פסוק מפורש מורה ששאר בשר נמשך גם אחרי בני דודים. בפסוק (ויקרא כה/מח-מט) נאמר לגבי גאולת קרובים: "אחרי נמכר גאולה תהיה לו אחד מאחיו יגאלנו. או דודו או בן דודו יגאלנו או משאר בשרו". הרי ששאר בשרו הוא הלאה מאח, דוד ובן דוד.

דף קמו/א מעשה באדם אחד

חוש הריח חיוני לנשים ולא לגברים!

מספר סוגיות בש"ס ותשובות רבות של רבותינו הראשונים והאחרונים עוסקות בסוגיית גילוי מום אצל בן הזוג לאחר הנישואין, שבעקבות גילוי אפסר לדרוש גירושין והבעל אף פטור ממתן כתובה. למעשה, קיימת משנה מפורשת (כתובות עב/ב, קידושין נ/א) שקובעת ומגדירה: "כל המומין הפוסלין ככהנים פוסלין בנשים". בנושא זה רבו השיטות אם דווקא מומים אלו, של כהנים, הם הפוסלים ותו לא. מדברי הרשב"ם בסוגייתנו למדו בעל חוות יאיר (סי' ר"ט) ובעל תורת חסד (ח"ב סי' ל"ה) על מום נוסף. סוגייתנו מספרת שאדם חשד באשתו שהיא "תתרנית" - בעלת חוש ריח פגום וכדי לבדוק זאת, עקב אחריה לתוך חורבה כשצננו מוסתר בגלימתו, וכאשר שאל אותה שאלות שנועדו לעמוד על טיבו של חוש הריח שלה, הוא נוכח לחרדתו שחוש זה כלל אינו קיים אצלה. הרשב"ם מבאר שמטרת הבעל היתה לכך שיוכל לגרשה ללא מתן כתובה, שכן, הנושא אשה ולאחר מכן מגלה בה מום משמעותי, רשאי לגרשה ללא כתובה. והנה, מום ה"תתרנות" אינו מוכר כמום לגבי כהנים, ובכל זאת הרשב"ם מחשיבו כמום לגבי נישואין.

האשה זקוקה לחוש הריח כדי שלא תקדיח את תבשילה: אלא, שבעל חוות יאיר מבהיר, כי העדר חוש הריח נחשב כמום אצל אשה בלבד ולא אצל האיש. שכן, הבעל מצפה שאשתו תכין תבשילים, ובהעדר חוש הריח אין היא יכולה להבחין אם המאכל נשרף, או עשן. לפיכך, העדר חוש הריח נחשב כמום אצל נשים בלבד. מאחר שמום זה אינו שורשי, כי אם עקב סיבה זו, היו שהסתפקו, מה דינה של אשה עשירה שמממנת מכיסה תשלום למבשלות מומחיות, האם גם אז רשאי הבעל לגרשה ללא מתן כתובה, או שמא באופן זה, היותה "תתרנית" אינו נחשב למום? (פ"ד ח"ח ע"ח רס"א). [יש לציין כי הרמב"ן בסוגייתנו סובר שתתרנית אינו נחשב למום, ומפרש שהדין בסוגייתנו לא היה למטרת גירושין, ועיי' בבית שמואל אבהע"ז סי' צ"ס"ק כ"ב].

חתן שביקש לבטל שידוך עקב חוטם ארוך מעט: מקרה מעניין התגלגל לפני שנים רבות אל שולחנו של בעל חוות יאיר. בחור בא בברית האירוסין, כמנהגם באותם ימים, עם בת עיירה מרוחקת, שנשדכה לו על ידי שדכן שהפליג במעלותיה, ומתוך ידיעה מוטעית שחותנו לעתיד הוא גביר גדול, הסכים החתן לשידוך. לאחר שנודע לחתן כי תקוותיו התבדו, וחותנו אינו עשיר כה מופלג, הוא חיפש כל טענה אפשרית שעל ידה יוכל לבטל את השידוך, ובד בבד לא לשלם את דמי הקנס המושגים על מבטל שידוך ללא עילה מוצדקת. לאחר מחשבה מעמיקה, טען החתן כי נודע לו שחוטמה של המשודכת משתרבב הרחק מעבר לפניו, וממילא הוא רשאי לבטל את השידוך, מטעם מום זה. אך החוות יאיר פטר את דבריו בביטול, תוך שהוא קובע, כי כל דבר מה חריג מעט אשר רוב העולם אינו מקפיד עליו, אינו נחשב למום.

דף קמט/א וליקניניה ב אודיתא

כשהנומר אסר על האיכרים לרכוש את החמץ של היהודים

הבעלות על נכסים ניתנת להעברה מאדם לרעהו בקניינים שונים, מהם, קניינים הבאים לשימוש באופן תדיר, ומהם לעיתים רחוקות יותר: בכסף, בשטר, בחזקה, במשיכה, במסירה, בהגבהה, בחליפין, בקניין אגב ובחצרו של אדם. סוגייתנו מציינת דרך נוספת לחילופי בעלות על נכסים - "קניין אודיתא", אשר כשמו כן הוא, בעל החפץ "מודה" שהחפץ שייך לפלוני, אף שהכל יודעים שאין הדבר כן. מאחר שבכל הש"ס אין "קניין אודיתא" מוזכר אלא בגמרתנו, כאן המקום, איפוא, לעמוד על מהותה של דרך מעניינת זו להעברת בעלות על נכסים.

לפני שנים רבות גזר כומר מרושע על "שומעי לקחו", לבל יהינו לרכוש את חמצם של היהודים בערב פסח. בעקבות הוראתו נמנעו איכרי הכפר מקניית החמץ, למרות שהם עצמם לא היו שונאי ישראל מובהקים, וכלל לא היה אכפת להם לקנות את החמץ.

הלילה עדיין שלט בריקיע. הוא התיישב על מחצלת שפרס, ובה באפילה ביוגון. גם אם ימהר לרכוש אריה ממקור כלשהו, לא יאז בכך כל פתרון עבורו. לו הצגה הקרבה היתה האופעה גילה, ניאח. עד הצהריים היה סיפק בידו לאמן את האריה, ירצה או לא ירצה, לקפוץ דרך חישוק ברזל מלובן, ולנתר לגובה. האנשים אינם זקוקים ליותר מכך. דא עקא, שההופעה המיועדת למחר, משותפת לו ולקרסק מתחרה, שהתאחדו באופן חד פעמי, להופעה משותפת ומיוחדת. ראש העיר הוא שיזם את המפגש הנדיר, לרגל חגיגות המאה לייסוד העיר. התזמורת הסימפונית של העירייה תנגן מארש מלהיב, והאריות אמורים לפזז בצעדים מתואמים, לצלילי התזמורת.

חדשים ארוכים הוא השקיע באימון האריה. בנו אחז חצוצרה, וניסה לחקות את הלחן של המארש, והוא, כמו ידיו, אחז את האריה, הובילו בעדינות כחתן לחופתו, דרך קוים ופסים בולטים שסימן על הקרקע, כדי לאלף אותו כדבעי.

האריה הפתיע אותו בכישרונו המוזיקלי. שביעות רצון ניכרה על פרצופו של בעל החיים האתלטי. אך היו נשמעים צלילי המארש, היה האריה רץ ומתייצב ליד ארגז האביזרים, ממתין בסבלנות עד שאדונו יכרוך פפיון סביב צווארו, ואחר היה צועד עליות אל משטחי האימונים, כשהוא מכשכש בזנבו המלכותי. הוא מת. האריה. עתה, כל הכבוד והיקר ניתן לבעל הקרקס המתחרה, בעוד עיניו כלות.

הצועני התרומם ופנה העירה להטביע את יגונו במשקה. בעל בית המרזח נודע בקשריו הטובים עם אנשים שונים, ועוד יותר התפרסם בזכות רעיונותיו המקוריים. איש לא ישכח כיצד ארגן הפגנת ענק של אלף ילדים מול ביתו של מושל המחוז, כנגד הלקאת מיסים. הוא ועוזריו תקעו בידיו של כל ילד שלט ענק, ותהלוכת השלטים צעדה אל מול חלונו של השר, שלא הצליח לראות את הזאטוטים שחיכו מאחורי שלטי הענק.

הצועני הניח את כף רגלו על מפתן דלת בית המרזח ועיניו שידרו מצוקה, מן הסוג שבעל בית המרזח הפך למקור פרנסה צדדי. יד תומכת סעדה את זרועו והובילה אותו לעבר שולחן פינתו. בהינף יד הורה בעל בית המרזח למלצר, להגיש אל השולחן שני כוסות משקה חריף, שיש בו כדי להפיח חיים בגוויה.

לאחר רבע שעה של חיוכים והתפרצויות פליאה של הצועני, שולשלו מספר מעות נוצצות לידו הכרסתנית של בעל בית המרזח, והשניים יצאו לעבר ביתו של ר' זרח.

ר' זרח השכים זה מכבר. מובטל וחסר מעש היה, וזה שנים שלא מצא טעם בשינה הגונה. בליל-קיץ חם ומהביל זה, יושב היה ר' זרח בחצרו, שרוע למחצה, ועוקב אחר מעופן של הגחליליות שחגו מולו ומסביבו. קול פסיעותיהם של השניים הקפיץ אותו ממקומו באחת. למראה הצועני ליבו החסיר פעימה ורק משנגלה לעיניו בעל בית המרזח, נשימתו שבה אליו, לסירוגין.

ש ב' ר' זרח, שב, באנו אליך עם הצעה, מפתה, שאין דוגמתה.

עכשיו? באמצע הלילה?

כן. דווקא עכשיו, באמצע הלילה. שאף אחד לא ישמע.

בחדרו עד יעבור זעם. היא לא תסכים בשום אופן. יותר טוב שלא תדע מאומה.
כעבור שעה, חזרו השניים קצרי רוח.
 - נו, זרח.

- **אינני יודע**.
 - **אלפיים** רובל, פתח הצועני את פיו.
שתוק, נזף בו בעל בית המרזח, אם אינו רוצה, נציע את התפקיד לאחרים.

זרח הסכים.
 לך לישון, הורה לו הצועני, ומחר בבוקר תבוא אל הקרון שלי, שם, ליד הנהר.

הבוקר אור. זרח מצא את עצמו פוסע בזהירות בין ערב רב של בעלי חיים אדישים. גוויית האריה המת נחה בפינת הקרון, עורה מופשט מעליה, וגדודי זבובים ממריאים ממנה ונוחתים עליה ללא הרף. עור האריה, מדיף צחנה עזה, ניצב מתוח על כלונסאות במרכז החדר. ככוונה תחילה לא ניקיתי אותו, הסביר הצועני, כדי שהאריה של בעל הקרקס השני לא יבחין בשינוי. שינוי של זרח החלו נקשרות בקול רם, והצועני הפטיר כי לא איכפת לו ששינוי רועדות, כל עוד רגליו יציבות.

זרח הולבש אחר כבוד בעור האריה המת, והצועני פנה לקרון אחר כדי להביא שמיכות וכרים נוספים, אותם דחס בזה אחר זה לחלל שבין עורו הענק של האריה, לופו הצנום של זרח.

במשך שעה ארוכה עמד הצועני וחיקה את הילוכו של האריה, כשר זרח מביט בו בעודו חנוט בכרים ובכסותות ובעור האריה, ומנסה לחקותו, בהצלחה יחסית - לטעמו של הצועני, ובאופן מושלם - לטעמו של בעל בית המרזח, שהביט משועשע מן הצד.

נותרה רק בעיה אחת שעליה לא נתנו את הדעת, כיצד האריה החדש יכשכש בזנבו. לבסוף, בעצה משותפת, הם הצליחו להשיל עכבר צעיר לזנב הריק, והלה קיפץ שם בבהלה, מטלטל את הזנב אנה ואנה.

קול נהמה עלה מחציו האחר של הקרקס, ולאחר שהייה קצרה, הפכה הנהמה לשאגה אדירה, איומה ונוראה. חלחלה עצומה אחזה בקהל שנאסף לצפות בקרקס. אך הם התעשתו ומחאו כפיים מאחורי הגדר הבהוה. ההצהה עומדת להתחיל הצועני לא טמן את ראשו בחול, וחיש מהר הכניס את ראשו לתוך חבית עץ ריקה והחל שואג בקול רם ונישא. שוב נשמעו מחיאות כפיים סוערות.

זרח עמד להתעלף. אולי, הציע בקול רועד, כשעיניו התכולות מכצבצבות מבעד חוטמו של האריה, אולי, כל אריה ירקוד סולו לבד? אל תפחד, טפח הצועני על גבו, ונהמה נוספת הרעיידה את החלל.

שני האריות ניצבו מאחורי השערים שמשני צידי המגרש, התזמורת כבר החלה לנגן את המארש, והאריה המתחרה קיפץ קלות ונענע את ראשו מצד לצד. הקהל קיבל אותו בצחוק גועה.

שני השערים נפתחו, ושני האריות פסעו זה לעבר זה, על שטיח אדום שנפרס לאורך המגרש. רי זרח זחל על ארבע ונמנע מלהביט אל תוך עיניו המפחידות של האריה שהלך מולו. חצרוץ קצר וחד נשמע לפתע, ותזמורת המנגנים החלה לנגן את הבית השני, שהיה סוער במיוחד, ובמהלכו היה על האריות לחולל בסחרחרות זה לעומת זה.

רי זרח חש כי נשמטו עומדת להפרד מגופו, ומחשבות מדכאות חלפו במוחו, מה רע עולל, עד כדי כך שנגזר עליו למות בשינוי של אריה, בתוך עור של אריה שהתפגר. דמו אזל מפניו, לבו פעם באיטיות, והוא כמעט לא שם לב למתרש. יותר טוב למות מהתקפת לב, הרגיע את עצמו, מאשר להיטרף בשינוי של האריה האימתני שהמשיך לצעוד לעומתו. וידוי, הזכיר לעצמו רי זרח, הגיע הזמן לומר וידוי. שני האריות המשיכו לצעוד האחד מול השני, לפתע, התרוממו שניהם באחת, ופתחו בזעקה אדירה: "שמע ישראל".

רי זרח והאריה השני צנחו מעולפים על הקרקע, כל אחד מהם מזועזע מן העובדה שאריה אומר "שמע ישראל".

רק זנבו של רי זרח הוסיף להתרוצץ תזזיתית.

אם רק נתבונן על קשיים הנערכים לפנינו, באותו מבט שבו אנו מזכים את הקשיים שכבר מאחורינו,

הגאון רבי מאיר אריק (אמרי יושר ח"א סי' ג'), הציע דרך מקורית לפתור את הבעיה. הבה, אמר, נודח כולנו בפה מלא, שהחמץ שייך לנכרים, וקניין אודיתא' זה יעביר את החמץ לבעלות הנכרים, מבלי שהם בעצמם יידעו על כך, וכמובן, שעובדה זו תעלם גם מעיני הכומר. כדי לדעת אם אפשר לפעול לפי הברקתו הגאונית, עלינו לעיין מעט בשיטות השונות המסבירות כיצד פועל "קניין אודיתא'".

"אודיתא' הקניין הגדול שבכל הקניינים: יש הסוברים, כי הנחרצות הטמונה בדברי בעל הנכס האומר: "חפץ זה שייך לפלוני", מעידה על גמירות דעתו המלאה להקנות חפץ זה לאותו פלוני. לדבריהם, "קניין אודיתא'" הוא קניין ככל הקניינים (שיטה מקובצת בבא בתרא שם, בשם תוספות הרא"ש, קצות החושן סי' מ' סק"א וסי' קצ"ד סק"ז, ע"פ תוס' בבא מציעא מו"א ובבא בתרא שם), והנודע ביהודה (שור"ת מהד"ק חו"מ סי' ל') אף מכנה אותו "הקניין הגדול שבכל הקניינים". לדבריהם, ברגע ההודאה, הופך המקבל לבעל החפץ (ריטב"א בבא מציעא מו"א. שור"ת הרשב"א ח"ד סי' נ', וע"ע באמרי בינה דיני הלוואה סי' ט"ז). לעומת זאת, יש הסוברים, כי כוחו של "קניין אודיתא'" אינו אלא בכך, שבעל החפץ יכול לחייב את עצמו, **כאילו** החפץ שייך לפלוני, ולדבריהם, אין החפץ עובר לבעלותו של המקבל, אלא הוא רשאי לתבעו בבית דין על סמך הודאתו של בעל החפץ [יש הסוברים, שאודיתא מועיל בשכיב מרע בלבד, ושארין קניין אודיתא' נחשב לקניין ככל הקניינים (עיטור אות ה' או"ז סי' תשנ"ב תשב"ץ ח"א סי' קנ"ב וח"ג סי' שכ"ה)], אך רוב הפוסקים סוברים שקניין זה מועיל גם בבריא (עי' ש"ך חו"מ סי' ס' ס"ק ל"ב וקצות החושן סי' קצ"ד).

כעת, נשוב ליהודי הכפר ונגלה, כי לפי הסוברים ש'קניין אודיתא' הוא קניין ככל הקניינים, אכן יוכלו היהודים להערים על הכומר ולהעביר את החמץ לרשות הנכרים. אולם, אם 'קניין אודיתא' אינו אלא הודאה שעל ידה אפשר לחייב את בעל החפץ להעבירו לאותו שהודה כי הוא שלו, ייאלצו היהודים למצוא פתרון אחר לבעיה ההלכתית שהניח הכומר לפתחם, שהרי הגויים לא יתבעו מהם את החמץ, מחמת חששם מהכומר.

דף קנ"ג/ב אם בריא הוא עליו להביא ראיה שהיה שכיב מרע

פרשת הגט מקליווא

אין מקרי גירושין רבים המכונים בשם המיוחד להם ואשר פרטי האירוע והסיבות שהובילו לגירושין אלו מתועדים בפרוטרוט. אך כזה היה גורלם של יצחק איציק נייברורג ולאה גונצהויזן, שניהם מגרמניה, אשר התגרשו זמן קצר ביותר לאחר שנישאו לפני יותר ממאתים שנה בח' אלול ה' תקכ"ו בעיר מנהיים שבגרמניה, ומאז נקבע שם דבר בספרי ההלכה - "פרשת הגט מקליווא".

עריכת הגט בגבול גרמניה הולנד: מיד לאחר החתונה התכנס החתן בתוך עצמו ומפעם לפעם הוא פלט משפטים סתומים. בשבת "שבע ברכות" נטל החתן את צרור הנדוניה, שהכיל 94 קרולין זהב וברח לכפר סמוך! כשהוציא אוהו ממקום מחבואו הוא הסביר, כי נאלץ לברוח ולחלל שבת משום ש"כל אבריו רעדו ואימת מוות נפלה עליו". עדיין, משום מה, לא ביקשו בני משפחת הכלה גט מייד. לאחר השבת השנייה קרא החתן לרבי שמעון קופנהגן, קרובה של הכלה, ושח לו כי הוא שרוי בסכנה גדולה ועליו לנטוש את המדינה באופן מייד, הלכך הוא מבקש להעניק גט כריתות לאשתו. בעיר בון, בה שהה החתן, לא היה בית דין לסידור גטין, ולפיכך הפמליה המשפחתית פנתה לסדר את הגט בקליווא אשר בגבול גרמניה עם הולנד, בהתאם לכוננת החתן לברוח לאנגליה דרך הולנד.

הגאון רבי ישראל ליפשיץ, רבה של קליווא וסבו של בעל התפארת ישראל, סידר את הגט, לאחר שחקר היטב את הבעל אשר חזר והצהיר, כי צפוי לו מוות בטוח אם לא יימלט לאנגליה. טרם עזיבת הבעל את העיר, גם סודרו הנושאים הכספיים בין בני הזוג, והצדדים נפרדו לדרכם.

הפולמוס שהקיף את העולם התורני: כאשר נודע למשפחת החתן במנהיים את כל אשר קרהו, חרה היטב הדבר לאביו, ובנוסף קצף חרונו על הטיפול בנושאים הכספיים, שלדעתו, סודרו לרעת בנו. לפיכך, הוא פנה לרבה של מנהיים וכן לרבני פרנקפורט בבקשה לפסול את הגט בטענה שהמגרש היה שוטה, ושוטה פסול לגירושין. זמן קצר לאחר מכן הוציאו רבני פרנקפורט ומנהיים פסק הלכה ארוך ומנומק לפיו הגט פסול והנערה אשת איש היא ואסורה להנשא. בני משפחת הכלה, לא שקטו על שמריהם ופנו גם הם לגדולי הדור והפולמוס התורני החל להדהד ברחבי העולם היהודי, עד אשר כל גדולי אותו הדור, ללא יוצא מן הכלל, חיוו דעתם בפרשה זו. תשובותיהם של חלק מן הפוסקים אף הודפסו, כגון: הנודע ביהודה, השאגת אריה, רבי שאול מאמסטרדם, הקרבן העדה, המרכבת המשנה, הסדרי טהרה, רבי יצחק הלוי מהמבורג, המריעב"ץ, ועוד.

מדוע כמעט לא נמצא רב לקהילת פרנקפורט? כה רבים היו הרבנים שהביעו את דעתם בנידון, עד שמספר שנים לאחר מכן, כשכסא הרבנות בפרנקפורט התרוקן, חיפשו פרנסי העיר רב שלא חלק על דעתם של רבני העיר הקודמים ולא מצאו כי אם שלשה מועמדים... למעשה, מלבד רבני פרנקפורט, אשר נותרו בדעתם שהבעל היה שוטה וגטו אינו גט, כל הרבנים האחרים התירו את האשה להנשא לאחר. בשורות הבאות נעסוק בתשובתו המעניינת של הגאון בעל השאגת אריה, אשר התפרסמה בשור"ת אור הישר וגם מופיעה בסוף ספרו שאגת אריה (בסי' ב' בתוספת).

בסוגייתנו מובאת דעת רבי נתן, כי שכיב מרע שהתאווש מחוליו, רשאי לחזור בו מן המתנות שחילק על ערש דווי, מאחר שבאותה שעה היה בטוח כי הוא שרוי ברגעיו האחרונים עלי אדמות

ושוב לא יזדקק לרכוש. אולם, מה יהא הדין כאשר אין ידוע מה היה מצבו של מחלק המתנות בשעת החלוקה, האם חולה היה או בריא היה? אומרת הגמרא, שיש לבדוק מהו מצבו של הנותן היום, **ברגע זה**, בשעה שאנו מסתפקים מה היה מצבו בשעת הנתינה. אם בריא הוא היום, כך גם עלינו להתייחס אל שעת הנתינה, ואם חולה הוא היום, כך גם עלינו להתייחס לאותו זמן, אלא אם כן אחד הצדדים **יוכיח** שאין הדבר כן [גם לדעת רבי יעקב החולק על רבי נתן, היינו, רק נגד חזקת ממון].

כעת, נשוב לגט מקליווא. בשוך המהומה, כאשר נתבקש לקבוע אם בעל זה היה שוטה בשעת הגירושין אם לאו, לא תהא בידינו הכרעה ברורה. הרי יש שצידדו לכאן ויש שצידדו לכאן והנסתר רב על הגלוי. אם כן, לפנינו ספק, אם הבעל היה שוטה בשעת הגירושין או שפוי. לאור האמור, יש, איפוא, לבדוק את מצבו היום. כאן, כותב השאגת אריה, אני עצמי מעיד שכיום הוא שפוי, מאחר שהבעל המגרש עבר דרך מיץ בדרכו ללונדון, והשאגת אריה עכבו בביתו במשך שלושה ימים ומצאו שפוי. לפיכך, הורה השאגת אריה כי האשה משוחררת מכבלי עגינותה, והגט ניתן כדת וכדין. [תשובת השאגת אריה מורכבת מסברות רבות, פלפולים עמוקים ויסודות הלכתיים אשר הגליון אינו יכול להכילם, הן מקוצר המצע והן מחמת עמקם. אנו לא התייחסנו אלא לסברא אחת הקשורה לסוגייתנו, ללא כל התמיכות, הסימוכין והראיות שהגאון בעל שאגת אריה סומך על ידם סברה זו עד שהוא מגיע להכרעה הסופית]. יש אומרים שזמן מה אחר כך חזר המגרש לגרמניה ונשא את אשתו שנית. לדעת אחרים לא היו דברים מעולם.

הכל יראה אחרת, סיכם מגיד השיעור את דבריו, לשביעות רצון מאזינו. רבים הם המכשולים הנערמים על דרכנו, והנדמים בעינינו כעצומים, בעוד אינם אלא בועת אוויר צבעוני. כמובן, לא הכל קל, לא הכל פשוט. אך לפחות, יש להעניק לזמן הזדמנות, וברוב המקרים מתברר כי לא הכל כל כך נורא. לפיכך, עלינו להחליט, כל אחד בליבו פנימה, סיים מגיד השיעור, כי גם בהתרגש עלינו קושי שבעטיו נדמה לנו שחובה עלינו לחדול מהשתתפות בשיעור, נדחה את ההחלטה הרת הגורל, ביום, שלושה ימים, שבוע. כדי שלא נצטער אחר כך על דברים שכלל לא היו צריכים להתרחש.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

לעילוי נשמת

ר' שמואל רייכמן ז"ל

בן אברהם שלמה ז"ל

נלב"ע י"ב סיון תשע"ו

תנצב"ה

לעילוי נשמת

מרת רבקה הירש ע"ה

ב"ר מנחם אריה ז"ל נלב"ע כ"ד בסיון תש"ס

תנצב"ה

הונצחה ע"י ידידינו בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר אברהם יעקב פרידמן ז"ל

ב"ר מרדכי ז"ל נלב"ע כ"ה סיון תשנ"ד

גבאי בית המדרש סוכטשוב תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר דוד גמזו ז"ל בן ר' אלחנן זאב ז"ל נלב"ע ג' בתמוז

ומרת אסתא גמזו ע"ה בת ר' פנחס ז"ל נלב"ע כ"ו בסיון תנצב"ה

הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

נר ה' נשמת אדם

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר בכל יום משנה אחת הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!

חייג עכשיו: *3029

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

